

Săliștencele^{*)}

CAP. V.

GHEENA

Cetățuia din Varpalota era pe-o culme, tot pe locul unde este astăzi castelul afumat, cu poartă grea, cu arcade îndrăsnețe și cu turnuri falnice. Altfel era clădirea de pe vremea lui Matei, un amestec de stil roman și gotic — dar a ros-o dinte vremii. Meșterii cari au reclădit-o sub alți stăpâni i-au dat o altă înfățișare, după moda vremii: barocă. Vechiul castel a dispărut, deși se spune că dedesubt păreții sunt tot cei de demult. Când moare o fată și alta-i îmbracă fotele, cea dintâi tot moartă rămâne.

Așa dar, castelul de vânătoare al regelui Matei a dispărut, corbul cu inel în cioc, care se răsfața în stema de pe fațadă, acum zboară viu pe de-asupra. Și s'a mai schimbat și altceva. Nesfârșitul codru al Bakony-ului s'a pustiit și el, l-au ucis tăietorii de lemne. Martorii ai vremii lui Matei sunt doar paftalele și pintenii cari ies la iveală când se sapă grădinile, sau niscai ținte vechi. Oare n'or fi de pe pieptarul Anei Gergely? În ungherele părăsite ale grădinii răsar lugeri de alun. Și ei amintesc ceva: Poate că a 500-a spiță strămoșească a fost aceea din care au crescut nuelele cu care și-a mângâiat Matei bucătarul, când i-a servit lișițele fără ficat, — căci corupția exista și-atunci ca și azi. Și n'o pot răpune nici pădurile, nici zidarii, nici tăietorii de lemne.

De altfel, destul de trist că nici un petec de hârtie nu ne mai amintește de boerii cumpliți cari înainte de Matei și sub domnia lui au furat atât de strașnic încât n'a mai rămas nimic bietului popor, ba nici sârmanului rege Ladislau Dobje — toate isprăvile lor au rămas tănuite, s'au topit sub mușamaua discreției și numai bietul Andrei Pogra stă de pomină că ficatul unei lișițe s'a... topit în mâinile lui.

Noroc însă că Andrei Pogra în ziua când aștep-

tau Săliștencele, nu bănuia încă rușinea de care nu-l vor spăla nici veacurile, căci l-ar fi mâhnit (vezi, de aceea e bine că nu știm ce ne-așteaptă!), și fierbea mâncările cu atâta încredere în sine și veselie parcă ar fi așteptat trei regine. Toate bunătățile din lume sfărâiau prin tingiri, cred că avea și stridii!

Și ca să nu se strice bucatele, să nu se sleiască, și toate să fie servite la timp în farfurii, pe tăvi, au orânduit straje în turn, care să vestească răsărirea la orizont a Săliștencelor. Dar s'a lungit mult amiaza, până când, în sfârșit, se auzi goarna străjilor. Intreg palatul se schimbă într'un furnicar cumplit.

— Vin! vin!

Fieștecare să-și știe rolul. Repede, repede! Unul nu isprăvise bine cu îmbrăcatul, alții nu-și luaseră încă locul în sala tronului, în suita Maiestății sale Regale Muiko, al treilea trebuia să deschidă poarta, dar era neapărat nevoie de o repetiție. Aprozii să stea la scări, purtătorii de umbreluțe în curtea din față, unde se oprește căruța. Cei cu evantaiele la intrarea din stânga. Repede, domnilor, repede!

Căruța ardelenescă sosi în sfârșit sub înaltele ziduri care încingeau castelul.

— Iată-ne ajunși — oftă Koriak — sosim tocmai la timp; roata soarelui a ajuns în crucea cerului.

Din cauza zurăitului hamurilor, al inelelor și-al clopoștelor nu li se putea auzi ticăitul inimii, dar fără îndoială li se tăiasă picioarele. Le era teamă de necunoscutul ce va urma...

— Acum ia seama să nimerești vre-o poartă — îl făcu atent Rostó — prin care să intrăm.

— Uite colo sunt doi lănceri de strajă, acolo trebuie să fie și poarta.

— Așa? Haideți, și — Doamne-ajută!

— Dar dacă nu ne lasă înăuntru? găsi cu cale să-și dea părerea și Vuța.

— Asta nu se poate — se înfioi jupânul Rostó, mai întâi fiindcă suntem chemați de însuși regele, și-apoi fiindcă eu reprezint pe contele de Sibiu.

Intr'adevăr, când sosi trăsura în dreptul lor, străjerii își aplecară lăncile.

Jupânul Rostó își roti triumfător îngâmfarea:

— Nu v'am spus eu, păcătoșilor!?

*) vezi *Boabe de grâu*, Anul II N-rele 10-11 și 12.

În aceeaș clipită, parcă toate-ar fi fost purtate de o mână nevăzută, poarta scârțâi lung din balamale și cele două aripi se deschiseră primitoare.

— Hi, caii! Caii trecură nepăsători podețul (ce știu ei la cine merg?), poarta se închise în urma lor și se treziră în curte — dar ce tot spun — în mijlocul raiului. Curtea era plină cu toate soiurile de plante minunate, cum n'au mai văzut ochii omeștești, cu flori, cu iederă, cu pomi, în care ciripeau toate neamurile de pasări parcă să-și scuipe plămâni, nu altceva!

O, Doamne, ce nu era acolo! Strălucirea minunilor din o mie și una de nopți. De-alungul straturilor cu flori, globulețe de sticlă colorată înfipte în prăjini, în care se oglindeau oamenii din jur. De-o cușcă mică erau legați doi urși vii. (Oare ce-or fi păcătuit, sărmanii?). Dar forfota de oameni! Gloate împesărite de slugi îmbrăcate în toate colorile. Se părea că toți aceștia le așteaptă pe ele. Zău, era așa de ciudat și cu toate astea, așa de înălțător! Jupânul Rostó... așa-și mai scoase pălăria de parcă nici n'ar fi Domnia-sa reprezentantul Contelui de Sibiu. În fund stăteau aliniați gardiști cu coifuri, care scânteiau în bătaia ferbinte a soarelui.

Femeile nu mai știau unde să-și arunce ochii. Da, soldații... tot ei sunt mai arătoși decât toate celelalte. Numai sfioasa de Maria Schramm se uita după parii, parii cei fioroși. Căci la casa regelui e obiceiul să se tragă în țepă capete. Așa-i în basme.

Dar ce să ne mai mirăm de femei, când și caii se speriară de ce văzură. Cel din sfârcul biciului se ridică nechezând în două picioare. Un aprod sări și-l struni din hături.

Apoi un flăcăiandru cu nas mare, ceva ofițer dela curte, cu un buzdugănaș de argint în mână, pași lângă căruța și-și scoase cuviincios căciula înaintea jupânului Rostó.

Domnia Sa, văzând una ca asta, de-asemena se grăbi să și-o pună pe cap, ca să aibă ce să scoată drept răspuns la salut.

Celălalt zise:

— Bine-ați venit la Palota, Măria-Ta, și voi, Săliștencelor. Coboriți, dacă vă face plăcere.

Și, făcând vânt buzduganului, pe care-l prinse unul care-i stătea la spate, întinse mâinile către Vuța care ședea cu spatele la vizitiu și, după obiceiul vremii, când ea-și prindea tocmai fustele să sară peste loitre, o ridică de mijlocel, o alintă odată în aer și hop! o atinse de pământ. Alți doi lachei, sau ce erau, făcură la fel cu Ana Gergely și cu Maria Schramm. Sărmanele de ele, nu icniră-o vorbă; li se tăiasă răsuflarea în brațele lor, parcă ar fi fost vrăbiuțe incolțite de pisici, amețeau, se nroșeau, ne mai știind, unde să se uite și ce să facă.

Nici nu-și veniră bine în fire, și cine știe de unde, le săriră înainte trei pași mărunței în dolmane de culoarea cireșelor, cu cizmulite galbene și la șold cu săbiuțe. Se nclinară și le oferiră câte-un buchet de trandafiri roșii și mărgăritărele albe.

Le primiră, da, le primiră, — n'au mai văzut așa flori frumoase. (Acasă sunt numai nalbe). Dar le zâmbiră prietenește. Florile între ele se simt înrudite.

— Să mergem — zise cel cu nasul mare — regele vă așteaptă!

Trei purtători de umbrelă se desprinseseră din rând și trecură în stânga femeilor. Fiecare din ei ridică mărginile verzi ale umbreluței, așa ca razele soarelui să ajungă pe cât mai dulce obrazul Săliștencelor.

Alaiul porni. Doamne, Doamne ciudat mai era, minunat mai era... cum pășeau sub umbreluțe.

În frunte mergea flăcăul cel cu nasul mare, ținând buzduganul sus.

În urma lui călca Ana Gergely, maiestoașă ca o regină adevărată. Nu privea nici în dreapta, nici în stânga, parcă și-acasă ar fi văzut în fiecare zi așa ceva.

În frunte mergea flăcăul cel cu nasul mare, ținând buzduganul sus

După ea urma Maria Schramm, șovăind, cu capul în piept.

— Ți s'a n'tâmplat ceva? o întrebă purtătorul de umbrelă.

— Vai, mi-e frică să n'amețesc.

După ea venia Vuța, ușurică și legănându-se ca acasă după capre. Ba din când în când își întorcea capul și-i zâmbia lui Koriak, îi trăgea cu ochiul și-și vântura buchetul ca un copil zburdalnic.

În coada suitei topăia bătrânul Rostó, nu fără supărare, că el n'are parte de onoruri, cu toate că întreg mănunchiul i se datorește lui. Ba nu zău, lui nu i s'ar fi cuvenit o a patra umbrelă? N'ar fi să-răcit doar regele... De altfel, era copleșit de-o chinuitoare teamă din pricina purtării zburdalnice a Vuței și nu mai prididea să-și arate nemulțumirea încruntându-și sprâncenele, de câte ori își întorcea ea capul. Atât, că ea niciodată nu-și întorcea capul ca să-l privească pe el.

Purtătorii de umbrele fără 'ndoială erau niște flăcăi frumoși, voinici și pe deasupra șireți, nevoie

mare : așa-și ațintiră ochii asupra femeilor încât umbrelele erau de prisos, ce scăpa neciupit de fierbințeala soarelui, era pârjolit de lăcomia privirilor lor.

Intrebuințară calea scurtă nu numai pentru desfătarea ochilor, ci și pentru câteva vorbe de șagă :

— Ba nu zău, e așa de năpraznică seceta de bărbați în Săliște ?

Frumoasa Maria Schramm, cum ar putea ea să răspundă la o așa întrebare ? — Iși mușcă numai buzele :

— Vai, nu mă mai întreba... se 'nvârtește locul cu mine... de căldură...

— Dacă-i pe ameițe, dragă — se obrăznicii purtătorul de umbrelă — fă-mi plăcerea și leșină acum în brațele mele, căci mai încolo te iau cei cu evantaiete.

Maria zâmbi și-și pocni unghia dela degetul cel mare de dinți (femeea știe să nțepe și când e moartă pe jumătate)

— Asta, na ! Pune-ți pofta 'n cuiu !

Și cel cu buzduganul se 'ntoarse de câteva ori și prinse vorbă cu Ana Gergely.

— Nu ți-e teamă de rege, surioară ?

— N'o să mă mănânce.

Apoi adăogă :

— N'am furat nimic.

Insoțitorul îi șopti :

— Bagă de seamă, drăguțo, bagă de seamă, până la apusul soarelui, poți fura multe inimi.

Cel cu buzduganul iar se întoarse :

— N'aș fi crezut ca 'n Săliște să se vorbească atât de bine ungurește.

Ajunseră sub bolțile castelului. Cei cu umbrelele se 'nclinară și se făcură nevăzuți.

Unul se furișă lângă cel cu nasul mare și-i șopti :

— Ce ziceți, Maiest...

— Pst ! Pușchia pe limbă-ți ! Incântătoare.

— N'aș fi crezut, Doamne ferește.

— Dacă toate Săliștencele-s la fel, la iarnă voiui zidi acolo o cetate.

— Câinele păstor de iepuri și Tzobor de femei...

Purtătorii de umbrele fură înlocuiți de aprozi subțirei, în pieptare albe de mătase brodate cu aur. Fiecare ținea câte-un evantai de pene de păun. Câte-o sută de ochi de păun și doi de aprod de fiecare femeie. Evantaietele se mișcau, adiaiu, zburau vrăjind o adiere răcoroasă din fierbințeala uscată, înăbușitoare. Cât de bună e, cât e de plăcută. Poate nici nu e adiere cu adevărat, poate e numai o părere. Ce-are a face, curgi, curgi numai și svântă fierbințeala de prisos din obrăjori, imbată-te de trandafiri, adie și fă să tremure șuvițele sburdalnice scăpate din conciu și din ace spre și mai marea turburare a ochilor bărbătești.

Trecură prin coridor, pe sub zig-zagul bolților răsunătoare, în cealaltă curte, de unde urca o scară la etaj.

La trepte le așteptau șase husari în fireturi cu trei jilțuri de mătase verde.

— Ei, acu trebuie să ședeți în ele — porunci cel cu nasul mare.

— În colivia asta ? — întrebă Vuța. Nu sunt pitpalacă. Eu nu șed în ea.

Jupânul Rostó bătu din pinteni.

— Nici vorbă că nu ești pitpalacă, dar îndrăznesc să spun că ești gâscă. Nu știi la cine te afli ? Nu te temi că-ți tae regele capul ?

— Da' ce-o să facă regele cu capul meu tăiat ?

Ana Gergely s'a cuibărit înăuntru, ea își avea pravilele dela bătrânul gobe. Nici Maria nu se codi, de altfel o mai înviorase adierea evantaieteilor. Vuța, dacă văzu asta, ei, ce-o să fie ! Dacă ele nu se tem — nu se teme nici ea. Sări înăuntru ca o veveriță și nu țipă decât atunci când husarii ridicară jilțurile și ncepură s'o poarte ca pe un fulgușor.

— Vai, să nu mă scăpați.

La etaj era sala cavalerilor împodobiți cu tot felul de arme, și la mijloc cu tronul aurit. Acolo primește regele pe Săliștence.

Sus, în preajma odăii regale, domnea o liniște de biserică. Pașii răsunau sărbătorește pe marmora pardoselii.

Jupânul Rostó sărea câte dcaș trepte deodată, ca să poată răsbi înăuntru.

Fac-totum-ul cu nasul mare îl opri :

— Poate-i fi având de gând să intri și d-ta, ne-nișorule ?

— Cred că da ! răspunse el, bătându-și pieptul.

— Ar fi mai bine să lăsăm să intre numai femeile.

— Zău ? !

— D-ta ai face mai bine să stai în timpul ăsta de vorbă cu mine.

Jupânul Rostó se cătrâni temeinic. Cu tine frățioare să stea dracul de vorbă ; stăpânul meu, Contele de Sibiu — dacă-l cunoști — în numele căruia am venit, nu m'a trimis la picioare. Eu am venit la cap. Așa s'o știi și d-ta !

— Domnia Ta cunoști poate pe regele ?

— Eu ? nu ! Nu l-am mai văzut. Tocmai de aceea...

— Bine, bine, intră și D-ta și condu femeile.

CAP VI

REGELE MUIKO ȘI SUITA SA.

Din coridor trecură într'o cămară, unde în cele patru unghere stăteau patru străjuri cu săbiile trase. Cele patru săbii se mișcă deodată, salutând, parc'ar fi fulgerat în cele patru colțuri ale cerului.

Apoi se deschiseră aripile ușei dinăuntru și apăru figura regelui, care ședea în tronul aurit cu o cușmă de purpură cu pană pe cap și cu sabia încărcată de nestimate pusă pe genunchi. Sfetnicii, cu capul descoperit, stăteau în jurul tronului, în careu.

Atâta strălucire le luă vederea. Și lui Rostó i se

păru că e prea mult, dar femeilor! Bătrânul pășia zăpăcit și împletecindu-se.

Când se iviră femeile se iscă un fel de freamăt, o aiurire de mirare, ici colo câte un sdrăngănit de sabie sau zurăit de lăntșor dela mantii. Opalurile, zmaragdele, rubinele păreau focare de lumini fermecate care fulgerau pe dolmane, pe mânerele spadelor și la cușme.

Regele le făcu semn, zâmbind, să se apropie.

Jupânul Rostó mai făcu trei pași și se aruncă în genunchi, la fel și femeile. Păcat! Făptura lor e mult mai frumoasă când stau în picioare. Pe femeie o urâtește îngenuncherea. Parcă ar fi niște lalele frânte de mijloc.

— Ridicați-vă, — le zise regele binevoitor.

Jupânul Mihail Rostó se ridică și începu să-și îndruga discursul latinesc, pe care nu isbutise să-l ducă până la capăt la palatin. Acolo ajunsese până la poziția a cincina, dar aici se zăcni la a treia — și ce frumos erau zugrăvite în orație tristeța și părăgînirea aceluia sărman ținut! Holdele fără stăpân, nebrăzdate de plug, satul blestemat, cu luncile fără copilași, pentrucă nu se mai nasc. Un sat în care nu răsună niciodată cântece de leagăn.

— Ajunge, zise regele cu blândețe, cunoaștem cu deamănuntul plângerea și nenorocirea voastră, fruct al războaelor nesfârșite. Vă scutim bucuos de discurs, devremece în locul floricelelor și podoabelor retorice, ne-ai adus figuri vii, mai plăcute.

Zicând acestea, se coborî de pe tron și se îndreptă spre femei. Se înfățișa bine ca rege, în hlamida de purpură cu hermelină; pe dolmanul alb cu fire de aur îi străluceau nasturi grei de rubin și în locul rozetelor la cizmele galbene avea trifoi de smaragd. Dar paftaua dela mantie, dar brăul încărcat de nestemate scânteetoare! Numai hainele de pe el prețuia și între frați vreo zece sate!

Mai întâi, o întrebă pe Ana Gergely românește:

— Ești văduvă sau fată mare?

Ea răspunse tremurând:

— Vorbesc numai ungurește, Maiestate.

— Te-am întrebat dacă ești văduvă?

— Da, Maiestate.

— Și iar vrei să te măriți?

Se făcu ca para, glasul i se stinse și de-abia gângăvi:

— Bărbatul e cel care alege, Maiestate.

Regele se întoarse, cum e obiceiul în astfel de prilejuri și se adresă ungurește Mariei Schramm:

— Cum se poate că 'n Săliște vi-i atât de felurit portul?

— Știu numai nemțește, Maiestate, răspunse ea, închizând ochii de teamă.

— Ești săsoaică? se interesă regele nemțește.

— Da.

— Nici tu n'ai bărbat?

— E în cer, răspunse ea cucernică.

— Ce meșteșug a avut?

— Cismar.

— Atunci nu e în rai — răsă regele, căci acolo pătrund numai cei curați cu... mâinile.

Se apropie de Vuța, a cărei cătrință îl lămurise în ce limbă trebuie să-i vorbească.

Denique și pentru a fi rege trebuie un pic de deprindere.

— De câți ani ești, micuțo?

— Asta numai tata o știe.

— Doar nu-i fi și tu măritată?

— Are panglici la coșite, Maiestate, se amestecă Mihail Rostó, care era alături.

Un magnat bătrân (poate banul Croației, dacă nu era cumva regele Bosniei) îi dete cu cotul șoptindu-i:

— Domnia Ta să înveți ce se cuvine: Regelui nu-i poate răspunde altul, decât cel întrebă.

— Hm — mormăi rușinat Jupânul Rostó și-și zgribuli capul între umeri.

— Dorești ceva? o întrebă regele.

— Doresc, Maiestate, să-mi dați drumul acasă, cât mai curând, răspunse ea repede.

Și-și îndoi genunchiul cochet și cu grație.

— Știi că ești așa de drăguță, încât greu să se poată cineva despărți de tine cu una cu două.

— Știu. Mi-au mai spus-o și ciobanii dela noi.

— Adevărat trandafir sălbatic — se întoarse regele către Jupânul Rostó. Hotărît, Săliștea nu s'a făcut de rușine cu ele. Mai aveți multe ca ele pe-acasă?

— Cam la fel sunt toate — răspunse bătrânul fără să clipească măcar.

Maiestatea Sa binevoi prea milostiv să cinstească cu o lungă convorbire pe bătrânul căruia-i râdea fața de mândrie.

În acest timp, ceata magnaților sta tăcută și respectoasă, parcă ar fi fost în biserică. Pentru nimic în lume n'ar fi îndrăznit vreunul să schimbe vreo vorbă cu femeile, la care priveau ca la niște icoane.

Tăcerea aceasta cucernică lăsa să se audă cum trebuie hohotele de râs cam neînfrânate, care veneau din ungherul stâng al sălii, dela o mână de curteni de rând, pe semne slugărime. Așa sunt slugile de astăzi. Între ei era și tânărul cu nasul mare, care îndrumase jos în curte alaiul.

În colțul acela al odăii atârna un tablou ciudat. Cadrul înfățișa o femeie, sau mai bine zis spatele unei femei. La ea se 'nholbau toți pierde-vară aia.

Tânărul cu nasul mare le lămură:

— Un chip îndrăcit, cu o minunată legendă.

— Nu mai spune!

— Alături de regele Andrei II se lupta pe Pământul-Sfânt și un pictor cu numele Drumont, care se pare că era fârtat cu dracul. Regele a primit vestea că acasă i-au ucis soția și s'a mâhnit peste măsură, mai ales că nu-i rămăsese nici un chip dela ea și nu-i mai putea vedea făptura. Cavalerul Drumont îi zise: „Eu am văzut pe regina la Vișegrad de mai multe ori și voi zugrăvi-o din memorie”. A început să lucreze și într'o luptă când a fost rănit

de o săgeată de-a necredincioșilor și însuși regele s'a aplecat asupra sârmanului său viteaz, acela le zise celor dimprejur : „Descuiați-mi lădița și dați pânza dinăuntrul ei regelui”. Regele, privind chipul, oftă : „Intr'adevăr, e Maiestatea Sa, soția Mea, dar ce-ai făcut, sârmane Drumont : tu i-ai zugrăvit spatele și niciodată nu-i voi mai putea vedea fața. Viteazul se răzîmă într'un cot : „Nu fii îngrijat, o rege, atârnă-i chipul în odaia ta, unde primești lumea și dacă vreodată îți va grăi cineva adevărul, regina se va întoarce cu fața către voi”.

— Și desigur, regina nu s'a întors niciodată cu fața — observă un vlăjgan, care mai cu vreo jumătate de ceas mai înainte ținuse umbrela.

— Ba da, legenda mai spune că tabloul a fost cândva atârnat în sala de sfat a regelui Andreiu (tatăl meu l-a adus dintr'o mănăstire dalmată). Și a rămas multă vreme cum e și acuma ; odată însă, un nemeș, a dat buzna cu sabia trasă asupra regelui în temeiul *bulei de aur*, pentru vreo nedreptate : „Tu ești orb și hain, rege ! — acum îți iai răsplata !” și-atunci s'a întors chipul și Gertruda și-a ațintit privirea asupra regelui și a nobilului, care atât s'a speriat de această minune, încât a fugit din palat mâncând pământul.

— Pe legea mea — se repezi unul dintre îndrăzneții aceia de lachei — dacă aș fi eu Maiestatea Sa, aș porunci să fie dus tabloul drept în sala Sfatului.

Tânărul cu nas mare zâmbi și adăogă șoptind :

— Las'o mai domol, prietine. Ori nu-i adevărată legenda despre cadră, și-atunci nu merită atâta osteneală, ori e adevărată drăcovenia și-atunci aș fi nevoit să-mi alung sfetnicii unul după altul, pentru că nu mi-ar spune adevărul, sau să dau afară tabloul, care n'ar vrea să se întoarcă.

În clipa aceea regele în hermină venia ață către grupul gălăgioșilor slujitori ; tânărul cu nasul mare îi ieși înainte :

— Sunteți mulțumit, Maiestate ? — întrebă tainic regele.

— Minunat, Muikó, minunat. De când spun eu că e greu doar să ajungi rege, că celelalte vin dela sine.

— Ce să mai fac ?

— Înainte de toate, să le făgăduiești Săliștencelor bărbați. Apoi mergeți la masă. Noi prânzim în camerele vecine. Eu voi trece pe la voi mai des. Femeile sunt ispititor de frumoase, dar sunt cam sfioase.

— Degetarul acela de româncuță e îndrăzneată ca un puî de tigrul.

— E mai frumoasă săcuianca.

— Dar după masă, ce mai facem ?

— A, da, vă retrageți și ne lăsați locul nouă, tu însă ca rege vei lua parte la petrecerea slugilor, din capricii de domnitor.

— Și darurile ?

— Așa-i Muikó. Domnie fără ele nu se poate.

La spartul mesei, le vei spune să-și aleagă fiecare bărbat și câte un dar.

— Dar dacă și-ar alege cea mai mare farfurie de aur ?

— Ce să fie ! O ia.

— Dar cu bărbatul ales ce se va întâmpla ?

— Asta vom vedea-o. Respectivul sau o ia sau n'o ia. Dar voi avea eu grije să o ia. Doar vor avea atâta minte să-și aleagă dintre voi, cari sunteți în vesminte poleite.

De departe părea că regele ar da porunci. Tânărul cu nas mare părăsi repede sala, iar regele se urcă pe tron și cuvântă sărbătorește :

— Prea iubitele unchiaș și voi, femei dela Săliște! Ne-am încredințat, atât din vorbele voastre cât și pe alte căi, că cererea voastră e îndreptățită și fără cusur, prin urmare fiți purtătorii salutului Nostru crăesc către iubitul și credinciosul Gheorghe Dotzi, conte de Sibiu și ai făgăduinței noastre că cea dintâi ceată de prinși va fi așezată la Săliște. Și-acum, vă îngăduim să plecați, Domnul să vă aibă în paza Sa. Noi rămânem al vostru statornic voitor de bine.

Se coborî de pe tron și se retrase cu pași rari, maiestos, cu toată curtea după el.

Unul singur, plin de fireturi, — fără îndoială paharnicul — rămase pe loc și adresă următoarele cuvinte jupânului Rostó și femeilor :

— Maiestatea Sa vă poștește bucuros la o lingură de fiertură și pe voi, Săliștencelor !

Le însoți jos la parter, unde îi aștepta masa pusă în sufrageria cea mare, cu tacâmuri numai de aur și de argint. Aerul era parfumat și împrejurul meselor se învârteau o sută de slujitori.

Tânărul cu nasul mare părăsise repede sala, cuprins de un dor neînvin să rătăcească fără nici un rost, afară, afară în aerul liber... Pe fața lui mare rotundă, se oglindea mulțumirea. Prin vine îi furnicau svâcnirile dulci ale tinereții, trupul lui vânjos împrăștia unde de putere și respira cu plămâni plini mireazma brazilor din grădină.

Și când își văzu chipul în oglinda lacului, în haine simple și tocite, îi svâcni inima de bucurie. Parcă hainele ar fi avut aripi.

— Ce nebunie și pe capul meu — mormăi în sine. Pentru că nu sunt îmbrăcat în hainele mele, îmi vine să cred că nu mai sunt eu și alerg încoace și încolo prin propriul meu palat, parcă aș fi un ștengar ahtiat după nebunii. Dar ce-mi folosește schimbarea când toți știu cine sunt, afară de prea sfioasele țărănci. Aș fi mai slobod în dolmanul meu de purpură, dacă n'ar ști nimeni pe cine acopere.

Cufundat în astfel de gânduri străbătu curtea de afară și nici nu băgă de seamă că cineva se strecura în urma lui. Numai când celălalt se opri lângă el, tresări :

— Ce vrei, țară ?

— Aș vrea să te întreb ceva, domnișorule, sau cum să-ți zic.

— Așa, bine-mi zici, prietine. Nu ești tu vizitiul ardelean ?

— Da, sunt chiar el ! Te-aș ruğa ceva, pentrucă văd că ești mai răsărit între slugile regelui, nu ești a cincea roată la car.

— Fără îndoială, am oarecare trecere aici la castel.

— Tocmai. Și-apoi fața te arată om de ispravă, așa că numai decât m'a îndemnat la ce vreau să-ți cer.

— Ce ?

— Aud că femeile pe care le-am adus eu vor mânca la masa regelui, între magnași.

— De ce nu ? Regele nu disprețuește pe cei de jos ; bucuros stă și la masă cu ei.

— Mai ales dacă sunt... cu fustă.

— Hm, d-ta ești pe semne cam slobod la gură.

— Nici n'am suflat — dacă te superi.

— Acum suflă-i înainte, dacă ai început.

— M'am gândit că dacă are să fie masă, au să fie acolo și slugile cari să-i slujească.

— Fără îndoială. Și-apoi ?

— Nu s'ar putea găsi vreun chip să fiu și eu între slujitori — ar trebui doar să îmbrac haina lor.

— Hm, răspunse tânărul cu nas mare, nu-i tocmai cu neputință, dar...

— Să nu crezi că aștept să mă slujești degeaba, — atinse Koriak latura subțire a afacerii, și, scoțind doi taleri din buzunar, își roti ochii 'mprejur să nu-i vadă cineva și i-i strecură unul după altul în buzunarul surtucului.

Tânărul zâmbi, ceace-i păru semn bun lui Koriak.

— Nu-i prea mult, iar pentru mine, vezi, își are tâlcul. Nici n'au să mă bage de seamă între ceilalți slujitori.

Năsosul păru că stă la îndoială, luă în mână cei doi taleri și-i privi :

— Dar regele se va face foc și pară, dacă va afla că sunt de față și streini.

— Păi, unde-i scris că trebuie să știe asta ?

— Altfel ar trebui să-l înșel.

— Zău așa... oare nu-l înșeală zilnic de-o sută de ori ?

— Il înșeală ?... Pe rege ? Ce spui ? Cine l-ar înșela ?

Koriak pufni de răs, cum e obiceiul să se râdă de naivitățile copiilor.

— Toată lumea.

— Nu se poate, răspunse convins tânărul cu nas mare.

— Ei drăcie, poate-i fi crezând că eu îți torn palavre ? — se aprinse Koriac. Uite întâmplarea, cazul de azi, Săliștencele. Tot atât de Săliștence sunt ca și clopotnița asta sau cișmeaua aia. Una e din Trei-Scaune, alta din Făgăraș, a treia din Sibiiu. Numai pe regele îl prostește bătrânul Rostó că ar

fi Săliștence. Dar să nu se afle cumva cele ce-ți destăinuesc eu acum, domnișorule !

— Sunt om de cuvânt.

— Am știut eu, de-aia am și îndrăsnit.

Tânărul cu nas mare își încreți fruntea și-i scăpărără ochii. Koriak observă o licărire verzuie și-i întoarse fără să vrea capul. Era ceva în ochii aceia scânteetori de mânie, ceva din lumina înfiorătoare, care cutremură și animalele.

— Să nu-mi ajute Cel de Sus dacă mai îndrăsnesc să-ți cat în ochi ; împung ca acele.

— I-ai deschis tu, nenisorule, zâmbi el.

— Ți-i-ași putea deschide și mai bine — îi șopti Koriak, — pentrucă nimic nu-i adevărat într'un astfel de palat regesc. Nu-i adevărat nici aceea că eu aș fi vizitiu.

— Dar ești ?

— Eu sunt cârciumarul dela „Veverița“ din Buda.

Tânărul cu nas mare fu surprins, dar se stăpâni.

— Nu mai spune ! Dar atunci de ce te-ai vârit în hainele astea ?

— Și asta își are tâlcul ei. Căci adevărul crește în cer, domnișorule, iar rădăcinile minciunii se înmulțesc în jurul casei, în viața de toate zilele. Dracul aduce gunoiul sub ele. În Sâmbăta Rusaliilor am găzduit femeile astea în hanul meu. Ce să mai tăgăduesc ! Cu toată vârsta mea, m'am îndrăgostit de româncuța. Nici ea nu s'a purtat ca o străină față de mine, și-așa am zis amândoi amin ! Bătrânul Rostó s'a învoit și el, dar mă tem de vre-o poznă, căci e săcuiu și își poartă mintea în două traiste. Bine, zicea el, până aici toate bune, dar fata mai trebuie dusă la regele. Acu-i acu, Ioane ! M'am gândit că n'aș putea aștepta acasă cu îndoială în suflet și am venit eu în locul vizitiului.

— Așa dar, româncuța ți-e logodnică ? Incep să nu mai înțeleg nimic...

— Tocmai de aceea aș dori să fiu și eu acolo, să văd ce i se întâmplă.

— Ei, ce-ar putea să i se întâmple. Doar n'au s'o mănânce !

— Nu-i tocmai pe tocmai așa — se 'mpotrivi cârciumarul. Până mai ieri, aveam în geam un trandafir de-o lună, în ghiveciu, și sârmana maică-mea l-a stropit din greșeală din cana cu terpenină, nu din cea cu apă. Trandafirului nu i s'a întâmplat nimica numai că în loc de parfum, a început să miroasă urît. La urma urmelor, l-am aruncat în drum.

Tânărul cu nas mare stătu pe gânduri.

— Cunoști pe regele ? — îl întrebă după un timp.

— L-am văzut de vre-o două ori, dar l-aș cunoaște dintr'o mie.

— Oare ? — zise cu o privire de îndoială. Cum este ?

— Bălan, un flăcău vânjos. Își ține capul nițel aplecat.

— Să vezi ! Nu se poate să intri în haine de slujitor, căci aceștia se cunosc ei între ei și dacă ar ve-

dea vreun necredincios în Israel ar face gălăgie. Dar dacă-mi dai mie cei doi taleri, eu mă leg să am grije de logodnica ta și să-ți dau de veste numai decăt, dacă ar fi în primejdie.

— Pe cinstea ta ?

— Bate palma.

— Să nu fie labă de porc, se 'ncumetă Koriak strângându-i mâna ca de domnișoară.

Clopotul din turnul stâng al reședinței chemase de mult oaspeții în sufragerie, și cele două treasuri dela poartă durduiră, semn că a 'nceput masa.

— Maiestatea Sa se așează acum la masă — zise Koriak, care ca târgoveț din Buda cunoștea ceremoniile dela curte, apoi adăogă în sine : „Și sărmana Vuța e acolo între ei”.

— Da îi răspunse tânărul cu nas mare, — azi e masă mare ; îți fac și d-tale rost de-o sticlă de vin.

Zicând acestea, porni grăbit către sufragerie, rumegând în minte cele auzite. Hm, care va să zică Gheorghe Dotzi vrea să înșele pe regele, pe nebunul care le crede toate. Bine, fie și-așa, regele îl crede, cel puțin așa pare, dar îi va da de gândit Măriei Sale. „Chiar de aceea-i voi împlini întocmai pofta inimii, ca să-l pot ține veșnic cu ghiața în sân”.

Sufrageria cea mare scânteia de lumini. Oaspeții sfârșiseră tocmai ciorba, când tânărul cu nas mare intră și se amestecă într-o ceată de slujitori cari își pierdeau vremea căscând gura.

Masa gema de greutatea tacămurilor, a vaselor și a farfuriilor de argint. În frunte, ședea regele, la dreapta Ana Gergely, la stânga Maria Schramm și în față, zâmbind, Vuța. Când lăutarii dela galerie dădeau drumul la câte-un cântec mai săltăreț, ea nu se putea răbda să nu se legene după tact. La spatele fiecărei femei stăteau doi aprozi : unul le turna licheururi dulci sau vin de Tokai, iar celălalt le răcorea cu evantaiul.

Apoi urmară mâncările. Nici un pomelnic nu le-ar putea înșira pe toate. Și toate erau slujite cu mare ceremonie. Până la prag erau purtate de ajutorii de bucătari, iar dela ei le luau husarii cari le aduceau în sufragerie.

La fiecare fel de mâncare se ridica paharnicul, un moșneag într'o atilă ca șofranul, care ședea lângă Vuța, lua farfuria dela husari, o înfățișa regelui, îndoindu-și genunchiul de fiecare dată.

Maiestatea Sa sau făcea semn, că nu dorește, sau arăta spre capul mesei unde ședea stolnicul în tovrășia jupânului Rostó. Când i se aducea vre-o farfurie, acesta gusta, amesteca nițel (așa era pravila ceremoniei) și spunea :

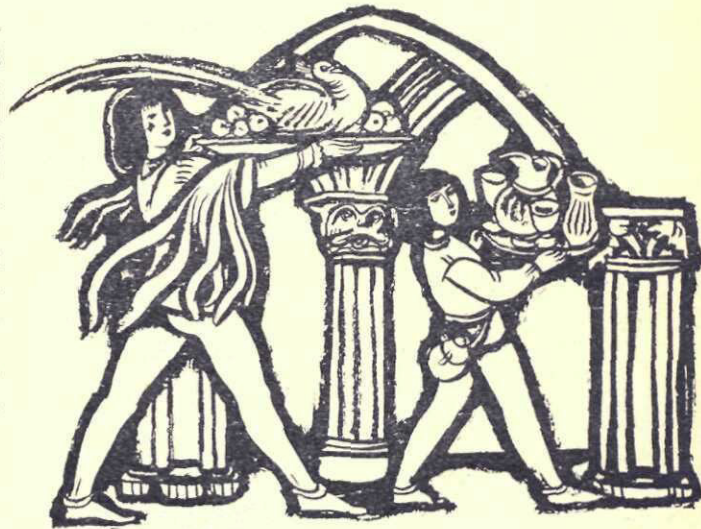
— Habet saporem ! (are gust).

Apoi magnatul paharnic o înfățișa din nou regelui, care își lua acum fără nici o teamă, după pofta inimii.

Nu s'a mai pomenit să se fi temut vre-un rege atâta să nu fie otrăvit, cât se temea astăzi M. Sa

regele Muiko, — aproape fiecare farfurie o trimitea prin paharnic (care — între noi fie zis — era grădinarul castelului) la doftorul italian Antonio Valvasori, căruia îi tot povestea italienește fel de fel de năzdrăvăni din viața vestitei regine Lyrilla, care ori de câte ori se îmbolnăvia, poruncia : „Iar dacă se va întâmpla să mor, cei doi doftori ai mei să fie îngropați și ei de vii alături de mine”. Sigur, cu astfel de orândueli, bieții doftori dădeau în brânci căutând s'o lecuiască. Dar în cele din urmă a murit totuși și dorința i s'a împlinit, buna regină își doarme somnul de veci în bunul pământ de Orleans, în umbra palmierilor stufoși, cam necuviincios ce e drept, dar liniștită între cei doi doftori.

— Strașnică femee — răspunse stolnicul, dar și confrății s'au ales cu ceva : zac în morminte regale. În acest timp, paharnicul umplea fără zăbavă cu-

Până la prag erau purtate de ajutorii de bucătari

pa regelui. Pe aceasta n'o mai plimba pe la stolnic, ba spunea fățiș că nu s'a mai pomenit să fi fost otrăvit vreun domnitor prin vin, căci e cu neputință să existe vre-un răufăcător atât de îndrăcit, căruia să nu-i pară rău să strice gustul vinului.

Prânzul era sărbătoresc și — plictisitor. Tot vorba lui Rostó : „Mai bine la ospățul porcului la Sibiu”. La naiba, mai bine... Altfel va aduce el vorba despre prânzul dela regele, când îl vor chema în serile lungi de iarnă la ospățul porcului, acolo, la Sibiu...

E adevărat că numai regele vorbea, veșnic numai el, ceilalți păreau niște păpuși îmbrăcate și doar știți și d-voastră, că masa nu are haz dacă nu vorbesc toți de-odată. Iar babilonia e desăvârșită numai atunci, când mustul de viță se aprinde în tidele mesenilor în flăcări colorate, în frânturi de gânduri felurite...

Nu doar că mustul n'ar fi fost desăvârșit, dar nu-l lăsa să-și facă dovada strășnicia obiceiului

dela curte — steie în gâtul celui ce l-a iscodit ! Dar jupânul Rostó și femeile nu se mai săturau privind. Doamne, câți boeri, câte mintene și câte nestemate ! Cum mai scânteiază câte una, parcă ar fi o oglindă învârtită repede. Dar nici sala nu era mai prejos. Tavanul închipuia cerul albastru și așezarea planetelor și a stelelor în clipa când s'a născut Matei. Pereții erau căptușiți cu oglinzi venețiene, ori unde-ți aruncaii ochii, dădeai numai de Vuțe. Dar ferestrele ! Sticlă curată, adevărată raritate a vremii. Și aici, numai sala aceasta avea geamurile de sticlă, la celelalte odăi, erau de pânză lăcuită, de hârtie unsă sau de mătase colorată.

Pereții erau încinși cu canapele de marmoră roșie, pe care așternuseră perne țesute cu aur, pentru că și în vremea lui Matei piatra tot tare era.

Pe una din canapelele acestea odihnea ceata slujitorilor, sau — după cum știm — adevărații curteni cu adevăratul rege : — tinerețea de aur a Gheenei.

Aceștia cel puțin petreceau în lege : hohotiau cât îi ținea gura. Și nici nu se părea scandalos, pentru că muzica le acoperea vorbăria.

— Ia te uită la nemernicul de Muiko, cum mai face pe regele ! — se mira tânărul Ștefan Báthory.

— Prea se întrece — luă cuvântul Tzobor — prin urmare nu-și joacă bine rolul. Regele care nici odată nu uită că e rege — nu e destul de om.

— Spui ceva — încuviință Matei.

— Ia priviți la haiduc, cu ce ochiade amețește pe săsoaică.

— Domnilor, mi se pare că Muikó e rege numai deasupra mesei, căci pe sub masă calcă mojițește fetița pe picioare. Uite cum schimbă fețe femeiușca.

Bánffy dete din umeri.

— Ca lului care treeră nu-i poți pune botniță.

— Sigur, doar nu puteam să punem acolo pe Grigore *Ologul*, încuviință Báthory.

Matei încreți fruntea la auzul glumelor nesărate care îi aminteau de credinciosul pârcaș Grigore *Ologul*, păcălit atât de rușinos de bucătarul lui Mihail Szilágyi, încât ajunsese să fie pus în satire, care îl înțepau și pe regele.

— Prea adevărat — întrerupse energic Voikffy (nepoliticos și el, căci, vădit din pricina bucătarului lui Mihail Szilágyi și-a adus aminte) — dar noi nu mai mâncăm ? La mine în stomac a trecut de amiază.

— Că bine zici — răspuse Matei — să ne scăpăm de-o grije. Masa rotundă e pusă !

CAP. VII

PILDELE DELA MASA ROTUNDĂ

Unul câte unul se strecurară printr'o ușe lăturalnică. Numai bănuitorul de Báthory nu se astâmpără. Scăpându-și dinadins inelul, se aplecă să-l ridice și să caute printre picioarele de sub masă cizmele galbene ale lui Muikó. Acestea însă (bravo

lui !) se odihneau nemișcate între o pereche de ghetuțe negre și două cizmulițe roșii.

Apoi se făcu și el nevăzut pe aceeaș ușe dosnică, în „sala Maria”, numită astfel după ferestrele cu icoana Mariei. Geamurile erau de agat șlefuit, prin cercevele de plumb. Ele îmblânzeau dogoreala soarelui.

Era o încăpere răcoroasă, cu o masă mare rotundă, în jurul căreia tânărul rege înviase cavalerismul tradițional, ca la curtea Regelui Artur ; înlocuitorul lui Lancelot era Ștefan Drágffy.

Nu avea nici o mobilă, afară de un scrin sculptat, unul dintre vestitele capo-d'opere ale lui Benedetto Majano, meșterul din Florența, și masa rotundă. Fermecate cuvinte erau : „masa rotundă !” Visul și nădejdea vlăstarelor de magnați.

Când se svonea despre careva : „A șezut la masa rotundă din Palota” — însemna că insul are un viitor strălucit și un caracter de aur.

Acum ședeau în jurul ei nouă inși și nici unul nu se simțea copleșit de viitorul strălucit, nici de prea marea cinste, — făceau gălăgie că s'a răcit ciorba. Mai ales, regele — era foc și pară.

Bucătarul întrebă, tremurând vargă :

— Porunciți, Maiestate, s'o încălzim ?

— Las'o naibii ! Luați-o și-aduceți în loc ceva friptură. Și întorcându-se către tovarăși : — Trei lucruri îmi sunt nesuferite : ciorba încălzită, prietenul împăcat și femeia cu mustăți ¹⁾.

Mâncară costițe, pești și fripturi la grătar și ciorba — fu uitată. Mâncarea de altfel, e numai un soi de clacă pentru a netezi gârliciul vinului.

După întâiul pahar, Matei chemă un camerier :

— Ia din scrinul de sticlă o ploscă de aur și umple-o cu vin prost și dă-i-o vizitiului ardelean, că i-o fi și lui sete. Și tot așa să torni într'o garafă de pământ smălțuită vin de Tokai și dă-i-o în taină ca din partea omului, căruia i-a strecurat în buzunar cei doi taleri.

Spune-i că cele două garafe pilduesc starea de lucruri din Palota. Și mai spune-i să guste cele două soiuri de vin și să aleagă unul, dar așa încât și vasul să-i rămână tot lui.

— Am înțeles, Maiestate.

— Apoi, după ce ai făcut toate acestea, să ne raportezi sfârșitul.

Magnații mâncau și beau și se opinteau să deslege pilduirea celor două câni. Astfel de discuții făceau mare plăcere regelui și el însuși le înțeția.

— Ei, cine a deslegat-o ?

Drágffy răspuse cel dintâi :

— Garafa de aur cu vin prost înseamnă că nebunul se lăfăește în hainele regelui, iar cea de pământ cu Tokai, că regele se ascunde într'un vesmânt modest.

— Pân' aici ai cam nimerit-o — zâmbi Matei —

¹⁾ Fel de-a vorbi al regelui Matei. (Galeotto).

să-mi ghiciți acuma, pe care va alege-o vizitiul? Dăruesc o sabie celui ce va ghici.

Acum să fi văzut sânge pe ei! O sabie dela rege — mare cinste! Face să-ți bați nițel capul pentru ea.

— Hm, doar o fi având vizitiul atâta glagorie să alegă plosca de aur — se încumetă Laczkffy cel cu mustața răsucită.

— Cine știe!? — îl întrerupse Báthory — de n'o fi cumva bețiv vizitiul, și de bună seamă că-i place să svântă și are să guste din amândouă vinurile și n'are să-l mai lase inima să se despartă de Tokai! Căci strașnică stăpână e inima, mare despot e și mintea, dar adevăratul oligarh e tot gătlejul.

Unul se rostia într'un chip, altul într'altul, până se aleseră în două tabere; numai mucalitul de Paul Guthy își închipui o a treia deslegare:

— Dacă-i cuminte vizitiul, are să toarne vinul cel rău în garafa de pământ, pe cel bun în cea de aur și are să-și oprească pe aceasta cu vin bun.

Hohote de răs fură răsplata acestei păreri, dar regele dădu din cap serios:

— Dacă-mi cunosc bine omul, tu ești mai aproape de adevăr, dar nu tocmai la punct; tu îl cauți în dreapta și el e la stânga, bineînțeles, dacă nu mă înșel eu.

Au mai răs multă vreme, închipuindu-și mirarea vizitiului, lupta lui sufletească: întocmai ca măgarul lui Buridan care își dă duhul de foame pentru că nu se poate hotărî pentru una din cele două sarcini de fân, între care flămânzia. La spatele regelui se șoptia că vizitiul ardelean trebuie să fie un om de ispravă; dilema în fața căreia l-au pus în cumpănă e vrednică de condeiu lui Galeotto. Ii vor supune-o neapărat la Buda să o scrie tălianul pentru veacurile ce-or să vină, dar — tot mai potrivit ar fi să se limpezească odată ce le stă pe vârful limbii și... începură să se înghiontească a îndemn pe sub masă că: „Haide, spune-o tu!”

Dar fiecare se lăsă în nădejdea vecinului, așa că regele tocmai vrea să se ridice, când Voikffy le făcu semn din ochi că, Doamne ajută! începe el focul.

Incepu de departe și cu mult tâlc, la fel ca pisica ce dă târcoale oalei cu lapte și nu îndrăznește s'o înceapă pe șleau, de teamă să n'o răstoarne.

— Maiestate, așa e dat omenirii, să nu fie nici odată fericită...

— De ce, măi? se miră regele.

— Păi, în Săliște e rău — continuă Voikffy — că sunt prea multe femei și prea puțini bărbați, în Palota e iarăși rău că sunt atâția bărbați și prea puține femei.

Regelui nu i se păru de prisos întrebarea, ba se întoarse curios către ei.

— E prea adevărat, dar n'avem ce face. Poate ați iscodit voi ceva? Să vedem, care ce credeți!?

— Voikffy e cel mai diplomat — strigară într'un glas. — Să vorbească el.

— Din Voikffy nu va ieși niciodată un diplomat — le-o reteză regele (și lui Voikffy i se întunecă fața), pentru că e prea isteț la înfățișare (și fața lui Voikffy se luminează) și prea impunător, și eu niciodată nu întrebuițez astfel de trimiși, de care toată lumea se teme să nu fie trasă pe sfoară. Imi plac mai mult mutrele prostesti. Mutra prostescă înseamnă jumătate de izbândă. Cu ea toți stau de sfat fără teamă și în făloșia lor nici nu simt că i-a jupuit de șapte piei. Înfațișarea modestă, căpțușită cu calități mari sufletești, e o comoară neprețuită în diplomație.

— Deși nu voiu putea fi diplomat sub domnia Maiestății Voastre, — răspunse Voikffy — am făurit un plan în privința Săliștențelor.

— Să-l auzim, să-l auzim!

Să-mi ghiciți acuma pe care va alege-o vizitiul? Dăruesc o sabie celui ce va ghici

— Suntem opt, Maiestatea Sa e al nouălea. Regele-i rege, cel dintâiu alege el una; pentru noi opt, mai rămân două femei. Așa e?

— Nu tocmai — răspunse regele — pentru că pe una au răscumpărat-o dela mine cu doi taleri.

— Maiestatea Voastră sunteți cel mai risipitor domnitor din Europa!

— Pe care — întrebă Báthory. Bine n'șeles dacă nu-i cumva taină de stat.

— Fata!

Báthory sări de pe scaun.

— Fata?! Pentru doi taleri?! Mă anunț stăpâne, ca răsculat!

— Cu atât mai bine: te arestez și mai scade numărul pretendenților.

— Așa-i... nu mă mai răsvrătesc.

— Prin urmare, îți poți desfășura planul, iubite Voikffy, în binefacerile păcii, dar fii cu băgare de

seamă să nu croești cizme prea mari pentru picioare prea mici ¹⁾).

— Planul meu e foarte ușor: Către seară mergem în luminișul din dosul chioșcului de olane și-acolo pe pajște ne măsurăm puterile 'n luptă dreaptă, trup la trup; cei patru învinși pot să plece în știrea Domnului, învingătorii se mai pot încăera odată și-așa deslegăm pricina cavalereste, căci la urmă rămânem numai doi.

— Rămânem?! — răs Kanizsai cel lat în spete, accentuând ironic vorba scăpată de Voikffy. Ești o bomboană!

— Mai domol, prietine, nu vinde pielea ursului din pădure... Cavalerismul tău e cam chior; ai uitat să te uiți cu amândoi ochii. Ce fel de cavaler ești? Ai uitat să te întrebi dacă au să vrea femeile?! Poate că și voința lor apasă puțin în cumpănă. La târg trebuie negustor și cumpărător; la furt ajunge

I-am dat cele două ploști — a gustat din amândouă

un haiduc. Femeile sunt în casa mea. Putem să glumim cu ele, dar nu putem fi necuviințioși. Le jucăm puțin și... gata! Nu-i așa, Lancelot? Tu zâmbești pe sub mustați... e adevărat că nici eu nu sunt Mitropolitul dela Caloceia și nu vreau să spun că un fleac de ștregărie e neapărat păcat de moarte. N'am prea văzut cioburi de femeie, dovadă că nici femeia nu se sparge dacă o atingi, prin urmare, n'am nimic de zis, dacă în vârtejul jocului, unul sau altul dintre voi are să le strângă puțin mijlocelul sau să le sărute. După câte știu eu, regele Muikó îngăduie sărutarea — dar palmele ce, la 'ntâmplare, le-ați putea primi, n'au să poată fi șterse de pe obrazul vostru nici de Maiestatea Sa Muikó.

Femeile au venit să ceară bărbați și-au să-i primească. Dar aceștia vor fi bărbați legiuți. I-am și dat porunci convenite lui Muikó și — dacă-ți face plăcere, Báthory — fie și așa!

Răseră cu toții de 'ntorsătura care-l încurca pe

Báthory, a cărui mamă îi căuta o partidă aleasă în Polonia; dar printre hohote se amestecară și glasure nemulțumite.

— Nicio supărare, domnilor, — îi mulcomi Báthory — pe scurt, regele spune doar atât: „Pentru celelalte, poftiți la 'nțelegere cu femeile...”

Regele vrea tocmai să-i răspundă, când intră ser-vitorul care dusese garafele, un oarecare Petrovay.

Il priviră mirați: Ce naiba! În mână ținea vasul de aur.

— Ce s'a întâmplat? — îl întrebă nerăbdător regele.

— Am câștigat sabia! — se bucură Báthory.

— De când sunt, n'am mai văzut așa un scrântit, Maiestatea Voastră — începu Petrovay. Când i-am spus ce are de făcut, m'a ascultat serios; i-am dat cele două ploști — a gustat din amândouă soiurile și mi-a zis: „Nu mi se pare lucrul curat, căci dacă aș primi plosca de aur cu oțetul din ea, nefiind ea averea legiuită a celui ce mi-o trimite — regele mi-ar tăia capul, iar dac'aș primi plosca de pământ cu vinul cel bun, — tăria vinului m'ar ispiti să-mi pierd capul și-apoi tocmai cel ce le trimite știe bine ce nevoe am eu azi de cap!”

Zicând acestea, și-a vărsat vinul de Tokai într'o farfurie, cu vinul din plosca de aur și-a umplut-o pe cea de pământ, iar cel din farfurie îl scurse cu trije în plosca de aur, și-a ținut vinul din plosca de pământ și-a trimis, iată, pe cel din plosca de aur.

Care mai de care se miră și-l laudă:

— E dat dracului!

— Și-acum care dintre noi are să capete sabia? întrebă curios Paul Guthy.

— Nici unul — răspunse regele. Are s'o capete el, vizitiul. S'a gândit ca un om de ispravă, sănătos la minte și cinstit. Il primim în cinul nemeșilor.

— Trăiască regele!

— Pst! nu strigați că s'aude'n vecini. E vremea să ne întoarcem în împărăția lui Muikó. Să mergem!

Era și vremea. Se ospătau încă, dar erau pe sfârșite. De altfel aici toată ordinea de stat și autoritatea erau în scădere, mai ales între cinovnici. Păhar-nicului i se urise cu slujba și a declarat în fața regelui — fără îndoială rutenește — că nu-și mai îndoaie genunchiul nici înaintea Hercopatărului ¹⁾ că-l chinuesc niște junghiuri pela mijloc. La fel și stolnicul începea să dea semne de nesupunere și amenința italienește pe rege: „Așteaptă numai, arhanghelul tău, să-mi cazi odată pe mână, că-ți prescriu o doftorie de-ai să muști pământul”.

CAP. VIII

FEMEILE ALEG

Muikó însuș simția că furtuna mocnește și că tronul i se clatină. Atâta au înfulicat cinovnicii din toate bunățile mesei, încât nu numai că își pier-

¹⁾ Altă zicătoare a lui Matei Corvinul. (C. M.).

¹⁾ Herrgott-Vater-Dumnezeu.

duseră cumpătul, dar nici sala nu-i mai ținea și începu să se învârtască cu ei.

Întoarcerea adevăratului rege și a adevăraților stăpâni făcu pe Muikó să-și strângă toate puterile și să pună capăt mesei, cu față curată.

Făcu semn țiganilor : „aci more !” apoi, strunindu-și vocea în liniștea ce se întinse, cuvântă în acest chip :

— Prea iubiții noștri credincioși ! Înainte să ne ridicăm dela masă, golesc acest păhar în cinstea prea frumoaselor noastre mosafire, a Săliștencelor, a căror fericire stă la inima noastră părintească, în sănătatea celor ce au rămas la vetre, dar mai cu osebire a celor ce Ne-au desfătat privirea. Să primească deci din partea Noastră câte un mic dar în pomenirea zilei de azi și să-și aleagă bărbați, însă numai dintre credincioșii Noștri supuși, strânși aici în chilie”.

Declarația regală căzu ca o bombă între oaspeți și gândurile începură să le sfârșie. Aristocrația fusese aleasă — cu bună știință — numai din holtei, din vânători și gonaci. Buimăceala vinului pieri ca prin farmec. Drace împelițat, asta nu-i de loc de glumă ! E prilej să-și facă rost de-o femeie frumoasă *sub auspiciis regis*.

Regele se întoarce către săsoaică. Ii tâlmăci nemțește cuvântarea de mai înainte și adăogă :

— Și-acum, fetița mea, alege-ți un dar.

Ea se zăpăci de rușine și începu să-și răsucescă dantela dela ceapsă.

— S'auzim ! s'auzim ! — răsunară ici-colo câteva glasuri pe care le înghiți din nou liniștea mormântală.

Scârțâi și organul ruginit al lui Rostó :

— Inchide ochii și spune fără teamă, că nu se prăpădește lumea !

Ea zâmbi, își șterse gura cu dosul palmei, după obiceiul cismăreselor din Sibiu când stau de vorbă cu domni de cei mari și grai :

— Să-mi dai ce porți pe cap la zile mari.

— Eu ? — întrebă Muikó, râzând și pironindu-și arătătorul în propriul său piept.

Săsoaica dete din cap. Se porniră cu toții pe-un răs, pe care nu-l putu stânjeni nici prezența regelui, atât de hazlie era cererea. Nu e tocmai modestă, dar a nimerit-o. Matei zâmbi și el, dar numaidecât și oftă, căci el ducea darul lucrului cerut de săsoaică.

— Ai s'o primești ! — răspuse Muikó scurt, reluându-și seriozitatea de domnitor. Acum e rândul tău la ales, prea frumoasa mea vecină dela cealaltă mână.

Ana Gergely își alunecă privirea peste scumpețurile de pe masă, și-o odihni pe farfuriile de argint și de aur, pe celelalte unelte, pe solnițele, care erau adevărate monumente de aur greu, înfățișând cele patru râuri : Dunărea, Tisa, Drava, Sava, fiecare închipuite prin câte-o fată, care ține în poale piper sau sare. Nu există ochiu de femeie care să nu fi rămas fermecat ; dar Anei îi veni în minte sfatul

bătrânului săcuiu : „Deoarece domnii cei mari toate le fac altfel decât muritorii de rând, deaceia și tu, fetița mea, fă totdeauna ceace nu ai face dacă n'ai fi între ei, și toate au să-ți iasă bine”. În vreme ce-și rumega în minte sfatul părintesc, privind iară și iară tacâmurile, ochii i se pironiră pe o crăticioară de pământ smălțuită, care poate nu făcea nici doi-trei dinari, pusă și azi de lachei, din obicei, plină cu apă încropită, lângă tacâmul regelui, deși astăzi nu regele cel adevărat avea să mănânce acolo.

În vremile acelea ciosvârtele de fasan și alte fripturi erau luate cu mâna de pe farfurie și-așa erau mâncate părțile cele mai gustoase. Furculița o cunoșteau numai dincolo de P. lota — scrie Galeotto. Și, fiindcă toate fripturile se serveau cu sos, zeama colorată de șofran se prelingea de pe degete pe mânici și pe hainele de brocard (era lumea spălătoriiilor !). Matei însă își păzia cu multă băgare de seamă hainele și se pricepea să mănânce curat, după fiecare prinzătură spălându-și mâinile în apa încropită.

Ana Gergely se întinse după vasul de lut.

— Domnule Maiestate, eu îmi iau ca aducere aminte vasul acesta, dacă nu-i cu supărare. Prin sală sbârână un murmur de mirare. Altă trăsnae : Una ar lua cel mai neprețuit odor al țării, pe când cealaltă își alege din mormanul de scumpețuri și de comori, un fleac, o cratiță de lut. Doar nu și-o fi pierdut mințile ?

Jupânul Rostó clătină din cap.

— Păr lung, minte scurtă !

Regelul Muikó nu-i tulbură nici aceasta maiestatea zâmbetului. Zâmbia neconținut, căci pentru un rege e tot una : lutul ca și aurul.

— A ta să fie. Acum e rândul tău, Vușo. A, Vușo... ea are să aleagă acum. Toți își întinseră capetele, curioși ! Ea-i adevăratul puui.

Vușo își îndreptă pestimanul de mătase, căci se mototolise, se sculă ca o școlăriță și răspuse limpede :

— Maiestate, eu v'aș ruga să-mi împrumuțați bucatarul pe un an de zile !

— Ca amintire ? — întrebă Muikó tulburat.

S'ar fi gândit la orice, dar la aceasta, nu ! Și acum ce naiba să facă ? Doar nu poate făgădui bucatarul regelui. Despre el n'a fost vorba. Iși aruncă îngrijorat privirea spre ungherul din stânga al odăii, unde era adevăratul rege, cu brațele încrucișate pe piept.

Matei înțelese repede ce-a putut să ceară fata. Făcu semn din ochi lui Muikó să i-l dea.

Muikó declară tare :

— Andrei Pogra, mai marele bucatar al Nostru, trece în stăpânirea fetei pe timp de un an, primind și pe acest timp leafa și cele convenite din vistieria Noastră regală.

Șuvoiul evenimentelor îi răpi pe toți. Sătulul se plictisește repede, dar tot atât de repede poate să fie și captivat. Ai fi putut să auzi bătăitul muștelor.

Toți erau numai urechi, deși aerul din odă era înăbușitor de aburii mesei și de respirația tuturor, iar ceasul de nisip, sistem Podiebrad, arăta că e vremea ujinei.

— Să trecem la alegerea bărbaților.

Interesul atinse culmea. Se simți o ușoară undoire, parcă ar fi adiat vântul peste grâne.

Respirația li se tăie, numai unchiașul Rostó, stacojiu de băuturică, zise ceva ca pentru el, gândindu-se în neștire — cam tare :

— Dar cu mine ce are să fie ?

— Ce să fie ? ! — îl certă paharnicul de lângă el, ai să fii bărbat, dacă te alege careva.

— Și darul ? gânșăvi bătrânul, dar asta n'o auziră decât vecinii.

Regele Muikó nu băgă de seamă intermezz-ul și pofți femeile, în aceeaș ordine de mai înainte, să-și aleagă bărbați.

— Bărbați ? Bine ! — mormăi doftorul Antonio Valvasori. Nădăduesc că și acum vor trece mai întâi pe la mine pentru o prealabilă gustare.

Maria Schramm răspunse cu vocea stinsă, ca un bâzâit leneș de albină.

— Cer trei ceasuri răgaz, Maiestate.

— Oh, „circumspecta“ ! — răsună o voce din slujitorime. Până atunci are vreme să mai chibzuiască.

— E rândul tău, Ana Gergely.

Chipeșa săcuiască sări în picioare ca prisnelul, își roti odată ochii și plecă ață spre ungherul din stânga. Toți își pironiră ochii pe făptura ei svelță și mlădioasă ; cu obraji îmbujorați de zăduful din sală, își ridicase pe nesimțite ortonul de mătase de pe cap, care-i alunecase pe spate și cum s'a întins să-l prindă, i s'a desfăcut părul și i-a căzut în valuri negre până la genunchi.

Se aplecă după orton (oho ! închideți-vă ochilor cari vreți să nu cădeți în ispită) și indoită era și mai frumoasă, cu formele rotunjite ca arcurile de oțel, și părul i se isbi fășâind de pardoseala de marmoră.

Se ridică și din trei pași se opri în dreptul lui Matei și-și odihni mânuța pe umărul lui. Infiorarea surură înăbușit, poate nu fu un susur, ci tocmai contrarul : o liniște grea, mocnită, care înghiți și pe Ana, dar ea n'o înțelese.

Privi la rege, pe ai cărui obraji fâlfaia groaza, își clătina zăpăcit capul și buzele i se mișcau sterpe de graiu ; privi la cel ales, care zâmbea și-i făcea semn lui Muikó să tacă .

— Am descurcat eu noduri și mai întortochiate — zise vesel. Apoi, întinzând mâna fetei, îi șopti la ureche :

— Iți mulțumesc, fetișo, că m'ai ales, că și eu te am ales în gând încă dela amiazi. Ce-i drept, mai e o piedecă, dar despre ea vom vorbi noi amândoi. Până atunci, șezi aici, pe perna asta.

Muikó pofți pe Vuța să aleagă.

Ea își plecă ochii, tăcută, și se făcu albă ca va-

rul. Inima începu să-i svâcnească de mișcată ce era, simția ce trebuie să zică, dar nu-i venia niciun cuvânt pe buze.

Matei se repezi spre masă și se opri în fața lui Muikó. Pe buze îi trecea un zâmbet șiret. Ana se uimia ce flăcău curajos și-a ales, care se oprește în fața regelui ca un magnat și nici capul nu și-l pleacă :

— Înainte de toate rog pe Maiestatea-Voastră să se milostivească hotărînd că această sufragerie este de 5000 stânjini patrați, socotiți dela tronul Maiestății-Voastre jur-împrejur.

Nimeni nu înțelese ce vrea, dar nu face nimic, regele Muikó binevoi a întări prea milostiv :

— Prin aceasta ordonăm ca sufrageria să fie de 5000 de stânjeni patrați.

Matei se furișe lângă Vuța și-i lămuri întorsătura lucrurilor.

— Haide, grăbește-te, fetișo, regele a spus că și curtea și grajdurile se țin de cămară, așa că poți să-l alegi pe cărciumar.

— Zău ? îl întrebă ea românește pe rege și când acesta făcu semn că da, sări ca o veveriță spre ușe, făș ! făș ! îi adiară opincuțele pe pietrele de pe coridor și din curte.

Și — ce era să facă ! Plecă după ea și regele Muikó cu întreaga suită, căci așa se cuvine la ceremonia alegerii de bărbat.

Ea fugi întins spre grajduri și când fu aproape, strigă :

— Ioan Koriak !

Las' că Ioan Korjak i-ar fi auzit chemarea și de pe tărâmul celălalt, dar fiindcă se răcoria numai colea sub tei, o auzi și mai bine, veni într'un suflet, și trase un pui de spaimă, când văzu toată ceata domnilor pe urma Vuței.

— Vai de mine, te gonesc ?

— Da' de unde ! — strigă ea bucuroasă — pot să mă mărit cu tine.

Și întorcându-se înapoi, arătă pe cel cu nasul mare :

— Înțelepciunii acestui om de omenie să-i mulțumim.

Matei tocmai vru să răspundă, dar fu împietrit de țipătul goarnei dela poartă și deodată se cutremură pământul, parcă s'ar fi apropiat oști nesfârșite de tunuri grele.

Matei, uitându-și rolul și glumele, trase pe un magnat de mănecă, și-anume pe vice-majorul Benedict Iobaházy.

— Aleargă la poartă și raportează-mi numaidecât ce trupă se apropie.

Prefectul de Sibiu se miră peste măsură de obrăznicia năsosului (las' că-i purta Sâmbetele pentru că prea își vâra nasul unde nu-i fierbea oala) și aștepta pedeapsa neapărat. Dar rămase uluit, când văzu că magnatul o tuli către poartă, de-i sfârșiau pîntenii.

Regele Muikó nu văzu nimic și își îndeplinea funcția liniștit, întorcându-se către Koriak :

— Iată, îți dau sărbătorește această fată și vă poruncesc ca în 24 de ore unirea voastră să fie întărită în toată legea de binecuvântarea bisericii.

Koriak îi cuprinse gâtul cu dragoste :

— Și nimeni nu mi-o mai poate lua ?

— Afară de Dumnezeu, nimeni.

Acest cuvânt spintecă puternic văzduhul. Koriak privi recunoscător spre cavalerul în hermelină și haine strălucitoare și întrebă în felul său simplu :

— Nu-i așa că Domnia-Voastră sunteți d-l Gheorghe Dotzi ? (El știa că Vuța e de pe moșia lui).

— Oh, nepriceputule ! strigă Mihail Rostó, nu vezi că stai în fața regelui ?!

Koriak, care fierbea, isbucni :

— Să-l prostești pe moș'tău, nu pe mine. Așa nu-i el regele, cum nu sunt eu.

Muikó simțind primejdia să fie descoperit, se prefăcu că nici n'a auzit cuvintele vizitiului, întoarse spatele perechii proaspete și începu să vorbească italienește cu stolnicul ; iar de altă parte,

Vuța, înțelegând ce vorbește Ion al ei, se îngălbeni de groază și ridicându-se în vârful picioarelor, astupă cu mânășița gura „nesocotitului“ ei bărbat, care supăra pe regele și, lipindu-și buzele de urechea lui, șopti :

— Ingenunchiază, că de nu, ne prăpădește pe amândoi.

Koriak se zăpăci, clătină din cap și măsură bănuitor pe „regele“. Apoi scoase din buzunar un talar nou și arătă banul regal Vuței.

— Uite-l dragă, pe „Mathias-rex“. Acesta-i capul, aceștia-s umerii, omul ăsta-i unul și acelaș cu cel de aici ?

Vuța râse și-l lovi cu cotul pe „alesul ei“.

— Ce nebunie ! Ce nebunie. Țsta seamănă cu năsosul.

COLOMAN MIKSZATH

din ungurește de Avram P. Todor

(urmează

Desene de Demian

Da' de unde ! — strigă ea bucuroasă — pot să mă mărit cu tine